

trobi un rastre d'aquell mot desaparegut (veg. tanmateix els composts infra). —⁴ Els lexicògrafs posteriors han preferit la variant *nàixer* com a forma normal (així *DTol.*, Lacav., Belv., Lab., i també *DAG.* i *AlcM.*), potser havent considerat *nèixer* un desenvolupament secundari de *nàixer*. —⁵ Per a la distribució geogràfica de les formes d'aquest verb ens basem en les dades de Moll, *La flexió verbal en els dialectes catalans* (AORBB III, 1930, 143), els materials de la qual foren recollits per Mn. Alcover entre 1906-1923. —⁶ JCoromines va apuntar *nàixer* a Roda (Ribag.), a Sarroca (1957), a Pobellà (Pallars 1961), a Bellestar, Castell de Cabres, Fredes (Ports de Morella 1961), a Rossell, La Jana, Canet lo Roig (Maestrat 1960), a Moixent, Fageca (zona d'Alcoi 15 1962). —⁷ Recollida a Campmany, Rocabrúna, Cadaqués, Camprodon, Olot, Figueres, Crespià, Mieres, l'Escala, Amer, Girona, St. Hilari Sc., St. Feliu de G., Lloret de Mar, Blanes; un exemple de *nèixer* en empordanès Pous i Pagès en *AlcM.* —⁸ A les 20 localitats d'Esterrí (Pallars), Tremp i St. Salvador de Toló viuen totes dues variants *nàixer* i *nèixer*. —⁹ Però cal afegir que s'usa a més *nascut* a la Pobla, Artà, Binissalem, Esporles, Ariany, Palma, Manacor, Felanitx (aquí només pels infants), i a tota Menorca i Eiv. (menys St. Mateu) i Forment.; també *naixut* a Esporles, la Pobla i Manacor (infants), a Corona, St. Jordi i Jesús d'Eiv. Notem: «Ningú ha *nat* amb lo sebre» (Camps Mercadal, *Folkl. Men.* I, 289). —¹⁰ JCoromines va anotar a St. Cebrià de V. 30 (Maresme 1931): «Les patates són *nades*». —¹¹ En moltes localitats del Rosselló, Vallespir, Conflent i Cerd., veg. ara les dades de Guiter, *Atl. Ling. P. Or.*, carta 366. —¹² Citat per JCoromines, *EntreDL* I, 229n., a través de Llabrés, *Est. C. Urgell*, xxx. —¹³ JCoromines va apuntar aquesta accepció en diversos llocs: «El Barranc de la Hortitjola *naix* a la Cova Perales» a Moixent (zona Xàtiva, 1962); «El Braçal de les Mallades *naix* del Canet del Quiquiller» a Sollana (Rib. B. de Xúquer, 1962), «Hi *naix* 40 aigua en un pouet» a Bellestar (Ports Mor., 1961). —¹⁴ Tots els diccionaris valencians escriuen *naiximent* (CRos, Sanelo, Escrig etc.). —¹⁵ JCoromines 1966 va apuntar a Sandinies (Alt Aragó) «[aque]l barranco tiene la *nañjenñja* en ---»; *nasciença* 'origen, descendència' en *Vidal Mayor* (ed. Tilander VI, 4, 18, 26, 2.ª meitat S. XIII); a Bielsa *naññenda* «ovario de las vacas» (Badia, *El habla del Valle de Bielsa*, pàgina 308). —¹⁶ Cf. cast. *nacencia* «tumor, divieso», arag. ant. *naxença* id. (c. 1300, Tilander, *Fueros* 50 *Arag.*, 139, 21), gall. *neixença*, *nascença* «nascida, furunculo», port. *leixença* (veg. *DECH* IV, 202a10; II, 507, s. v. *divieso*); Du C.: «*Nascentia*: Apostema, nascens seu excrescens tuber»; occità antic *nasedura* «panaris, abcès»; notem a més el leonès 53 i hisp.-amer. *andancio* «enfermedad epidémica», descendent semi-culte del llatí *adnatio* 'excrescència', 'acció de formar-se un tumor o una ampolla', derivat d'*agnasci*, *adnasci* 'nèixer en', que és derivat de *nasci* (*DECH* I, 256a56ss.). —¹⁷ Una altra versió 60

recollida per *DAG.* a Camprodon diu: «No mantingança conversa ab *gent de nació*». —¹⁸ Degué ser usual en tota Espanya; *DAut.* defineix *nación* com a «qualquier extranjero», amb la nota «es del estilo bajo»; veg. Morel-Fatio, *Et. sur l'Esp.*, 3.e sèrie, i *DECH* IV, 202a32. —¹⁹ *AlcM* ho enten com a 'conjunt de persones o animals d'un mateix origen', veient-hi una relació amb *nàcsia* 'raça, conjunt de persones o animals d'un mateix origen', que el mateix diccionari vol derivar de *natio* 'naixença', 'nissaga' (però veg. *NÀCSIA*). —²⁰ *AlcM* defineix 'raim menut i primerenc' i registra a Freginals: «Al juliol i primers d'agost només maduren les *nacions*». —²¹ Cf. *nacionista* que adueix *DAG.* d'una obra del S. XVIII: «Si los frares predicadors de Catalunya gozan (= gosen) quexar-se y parlar ab lo degut zel de los de sa *nació*, al punt són tractats de *nacionistas* y bandolers». —²² El mot *mannat* com en la frase *un dia mannat* 'radiós, perfecte', usat al Rosselló deu ser dilació de *ben nat*, aplicat primer a persones, després al dia etc. —²³ La interpretació de *nades* en dos passatges del *Spill* ha causat cert confusionisme: «Bé sé n'hi ha / de *clozes nades* / o no passades, / vèrgens de dit, / no de sperit; / vèrgens de fet, / mas contra dret / dites donzelles. / Ab cosseguelles / o no sé com, / mas no sens hom / ni sens plaer, / fills saben fer; / ab natural / o manual / cert instrument / forçadament / se han obrir / ans del parir; / les més ne moren, / com se desfloren, / les *nades clozes*» (8663-8685). Roc Chabàs en la seva edició del *Spill* havia interpretat *nades* com a 'nimfes', entenent evidentment el sentit d'aquest mot com «llavis menors de la vulva»; Bulbena 1905, sense comprendre el significat que donava Chabàs a *nimfes*, va assignar a *nada* el sentit de «nimfa, naiade», veient-hi una variant de *naïade*. *AlcM* objectant-hi amb raó entén *nades* com a pl. fem. de *nat* 'nascut' i interpreta *les clozes nades* com a «les dones que mantenen intacte l'himen des de la naixença». Cal afegir, emperò, que no es tractava d'una aplicació general a totes les vèrgens, sinó que *les nades clozes* era una expressió irònica que JRoig aplicava a aquelles dones que tot i tenir relacions amoroses amb homes havien sabut mantenir-se vèrgens (cf. «no passades») i com diu ell són «vèrgens de dit, / no de sperit; / --- contra dret, / dites donzelles»; algunes d'elles han concebut fill però «--- no sens hom / ni sens plaer». —²⁴ «--- sense tombar el cap, s'enfilà llisera amunt, gesticulant com un orat --- aquell *nat* del dimoni tingué prou ascendent sobre mi per a detenir-me l'acció, deixant-me clavat, com ullprès ---» (*Punyalada*, 1.ª ed., p. 149; 4.ª ed., p. 119). —²⁵ Cf. la construcció *nul hom nat* 'ningú (en la vida)' en *Fasset* (S. XIV): «De fembra de *nul hom nat* / no serà amat ni presat» (v. 298), i en aquest passatge del *Receptari de Micer Joan* (ms. 1466): «pren una oronella nouella que *nul hom nat* veia pujar al niu ans que vegem los oronells» (*BABL* VII, 409). —²⁶ Notem que en bearnès és corrent *nat*, *nade* com a adj. i pron. amb el sentit de «auncun,